

Festes a la frontera

LUIJIS ALBERTO JURREA

Avui dia, totes les ciutats americanes són frontereres. Si aneu conduint entre els turons d'Arkansas veureu una caravana amb pinta d'església amb un rètol que diu "Templo evangélico". Si agafeu la carretera Interstate 10 que travessa Metairie, a Louisiana, i eixiu pel nord, trobareu un barri mexicà amagat rere un altre anomenat Cajuns. A Naperville, Illinois, hi trobareu molts hispanoparlants en roba de treball que escorcollen les prestatgeries d'*hispanic food* (menjar hispà) als supermercats, i compren pel·lofes de dacs per embolicar la *masa de maíz* que els serveix de base per a l'elaboració dels seus *tamales*, el menjar tradicional nadalenc, però a l'estil de Chicago, és a dir, amb salsitxes, en comptes de bou.

Arreu del país, les ciutats acullen aquests estrangers indocumentats i invisibles, que comparteixen soledat amb els seus compatriotes per veure com les festes americanes els passen de llarg. A Mèxic, no hi ha Halloween ni Acció de Gràcies. Als Estats Units, la gran celebració del desembre ha deixat de ser *la Navidad*: ara és La Criïsmass. Els nouvinguts se sorprenen que els americans estiguen en contra de l'arribada dels mexicans. Al capdavant, sembla que el president Bush els dona la benvinguda. Tot-hom els lloga: als llocs de menjar ràpid, a la construcció, a les empreses tèxtils i als hotels els esperen amb els braços oberts. Encara se sorprenen més quan s'adonen que els que els han precedit, i que ja fa anys que són ací, els rebutgen més que els mateixos nord-americans. I els mexicans "legals" els insulten.

No tenen gaires regals a fer-se. L'únic regal que es faran els uns als altres, aquest Nadal, serà contar-se les notícies de casa. Potser la frontera és porosa, però una de les paradoxes més grans de la història del post 11-S és el fet que, com a conseqüència de les polítiques prohibitives al llarg de la frontera mexicana, els és més fàcil arribar als EUA que anar-se'n. Hem aconseguit de tancar-los la porta als nassos, però els hem atrapat ací dins. Els immigrants fan acudits amb allò de "Detroit, Michoacán". És broma, però, en part, també és cert.

"Arreu del país, les ciutats acullen aquests estrangers indocumentats i invisibles, que comparteixen soledat amb els seus compatriotes per veure com les festes americanes els passen de llarg"

"Potser la frontera és porosa, però una de les paradoxes més grans de la història del post 11-S és el fet que, com a conseqüència de les polítiques prohibitives al llarg de la frontera mexicana, els és més fàcil arribar als EUA que anar-se'n. Hem aconseguit de tancar-los la porta als nassos, però els hem atrapat ací dins"

Drastiko és un immigrant il·legal, un aspirant a rapper i, quan troba feina, un treballador (al llarg de l'article, trobareu algunes històries de gent que no ha volgut ser identificada, i els he posat un malnom: a Drastiko li he assignat el seu nom de rapper). Quan m'entreviste amb

ell, després d'un llarg dia de feina per a ell, a Los Angeles, diu que ja no li fan por els dies de festa. Al començament, quan s'amagava amb altres il·legals i compartia habitació de motel barat amb cinc homes més, l'intimidava l'excés de despesa propi del Nadal americà. A Mèxic, el Nadal era familiar i espiritual. Evidentment, això és resultat de la pobresa endèmica. Els dies de festa començaven amb *las posadas*, un temps de festa, menjars, ciris i església. No hi havia el famós arbre de Nadal, encara que les classes afavorides mexicanes sí que en gaudeixen. La gent pobre, però, mai no ha vist un pi, i tampoc mai no s'ha gastat el sou de tres mesos comprant-ne un de mort (o un d'alumini, dels que venen a Home Depot, una gran cadena de botigues de luxe) per posar-lo al racó de casa.

Tinc un parent que viu al nord de Seattle. La família el coneix com l'Spiderman. És el primer de la família que ha vist la neu en directe. És la primera vegada que passa tant de fred, o que ha estat en un lloc tan verd. Spiderman no és com Drastiko: ha dut una vida de gringo de classe mitjana. La seua família va poder travessar il·legalment la frontera i va aconseguir arribar a San Diego quan ell era un xiquet. Spiderman es va criar mirant l'MTV i parlant anglès. Malauradament, el van detenir per associació amb banda armada, cosa que va ferir molt son pare. Quan els immigrants il·legals delinqueixen, els deporten després que han passat un temps a la presó. Per això, quan Spiderman va eixir-ne, el van posar en un autobús i el van dur a una ciutat fronterera mexicana que li era hostil. L'aspecte i l'accent el delataven com a ciutadà dels Estats Units, i corria perill. Son pare va fer un viatge digne d'Hèrcules i, després d'una maratoniana ruta al volant, el va portar a una casa, a Tijuana, on no li poguera passar res. Finalment, ara fa sis mesos, la família va pagar un *coyote* perquè el tornara a entrar al país, i va aterrar a l'estat de Washington, molt lluny de la banda de delinqüents, de la família i del clima càlid a què estava acostumat. La broma els va costar 2.500 dòlars.

“Com que la vigilància fronterera impedeix travessar per San Diego i El Paso, els immigrants escullen regions més remotes i letals, per accedir a les quals els calen guies professionals. El president Bush, que no para de jugar amb les paraules (que si ‘amnistia’, que si ‘treballadors convidats’), ha aconseguit que els llatinoamericans pensen que, si s’afanyen, potser podran passar sota el filferro abans que es compleisca el termini que ha marcat el president. Cada mes, milers de persones intenten l’aventura d’anar cap al nord”

Drastiko també ha anat amunt i avall pels EUA. Acaba de tornar de Denver, on uns treballadors que hi va conèixer l’han convidat a passar el Nadal amb ells. Va agafar un autobús fins Colorado i es va trobar més sol que mai en aquella celebració nadalena. “Els seus cos-

tums no són els meus –diu–, estava tan confús que l’únic que podia fer era seure allà a veure com els altres gaudien dels dies de festa.”

La Navidad, a casa, és quan les àvies fan *tamales*. Les famílies es reuneixen per trencar el pa del Nadal. Les famílies tradicionals no obren ni un sol regal el dia 25 de desembre. Esperen al dia dels Reis, en gener, que simbolitza els dons dels Mags a Crist.

“Són petits regals”, ens conta Drastiko, en espanyol. “Et donen xocolata, o una escultura de fusta. La qüestió és el detall, i no l’objecte. Ací, tothom mira la marca. Miren l’etiqueta. Si el que els regalen no és de marca, els cau el món als peus.” Com a consumidors capitalistes, els indocumentats, al cap d’un o dos anys que han arribat, ja poden permetre’s els regals, i aprenen de seguida la diferència entre unes sabatilles Adidas i una còpia d’Hong Kong.

Drastiko va conèixer un altre estranger il·legal, el Deixeble, en una classe a la qual assistien per tal d’aprendre a parlar, escriure i “rapejar” en anglès. El Deixeble encara no es pot permetre un Nadal a l’estil americà. Va “pagar” 10.000 dòlars a un *coyote* perquè el portara des del Salvador fins a l’est de Los Angeles, la terra de les meravelles. Els americans se’n sorprenen, d’aquests viatges, però, en realitat, si el Deixeble haguera tingut 10.000 dòlars a la butxaca, a bones hores hauria marxat de casa. Aquestes bandes de traficants humans, que han florit com a bolets d’ençà que travessar la frontera ha esdevingut difícil, són, en realitat, uns usurers. “Deixen” diners als viatjants perquè puguin arribar a l’altre país, i els carreguen un 15 per cent d’interès (un interès mensual o, fins i tot, setmanal). El Deixeble treballa a jornada completa per pagar el lloguer, que li costa 100 dòlars setmanals, i per pagar el deute. Enguany no tindrà arbre ni regals.

Com que la vigilància fronterera impedeix travessar per San Diego i El Paso, els immigrants escullen regions més remotes i letals, per accedir a les quals els calen guies professionals. El president Bush, que no para de jugar amb les pa-

raules (que si “amnistia”, que si “treballadors convidats”), ha aconseguit que els llatinoamericans pensen que, si s’afanyen, potser podran passar sota el filferro abans que es compleisca el termini que ha marcat el president. Cada mes, milers de persones intenten l’aventura d’anar cap al nord, i provoquen embussos al llarg de la frontera. El nivell de perill augmenta, a mesura que ens allunyem per la costa. I els milions de Drastikos s’amunteguen sota la fina línia de llums, tot preguntant-se què és el que poden fer.

Entre els estrangers que desitgen un Nadal a l’estil americà, hi ha un grup que, sens dubte, hi surt guanyant: són els immigrants amb papers. Aquests capitalistes aventurats s’encarreguen del negoci de les *encomiendas*. Per als que no tenen papers, no sols és impossible tornar, sinó que gairebé no poden ni enviar regals a la família. Les tarifes d’enviament són cares, i els treballadors postals dels barris pobres de Mèxic també necessiten joguines per als fills. Ací és on apareix el transportista d’*encomiendas*: algú que té papers i camió. En algunes ciutats, com ara Chicago, hi ha molta gent de Michoacan. D’altres tenen molts treballadors del Salvador. El transportista de comandes agafa els regals i els diners, i els reparteix al país d’origen.

El Deixeble ha estalviat per comprar-li al germà un parell de sabatilles esportives. Drastiko sospira. El transportista d’*encomiendas* marxarà dimarts vinent, i ell no té res a enviar. S’acaba de gastar els pocs diners que tenia en un mòbil de marca “No-t’hi-fixes”. Sap que el Nadal és el temps dels sentiments, més que de les paraules, i, per això mateix, a la nit, buscarà un racó tranquil i trucarà a casa.

Diu que, quan li pregunten com està, els dirà: “Anem patint, però Déu està amb nosaltres.”

Luis Alberto Urrea és autor de ‘best-sellers’, i ha escrit, darrerament, ‘The Devil’s Highway’
© The New York Times – EL TEMPS
Traducció: Maite Insa